

Visi LPKTS Šilalės filialo nuveikti darbai yra puikios komandos rezultatas

Jau nemažai Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos filialų šventiškai ir prasmingai paminėjo savo filialų (kūrimosi pradžioje vadinosi skyriais) įsikūrimo ir veiklos 35-erius metus. Visai neseniai šia gražia sukaktimi kvietė pasidžiaugti ir Šilalės filialas, kartu surengęs ir ataskaitinį susirinkimą, kurio metu Antanas Rašinskas išrinktas naujuoju filialo pirmininku, patvirtinta nauja taryba, Revizijos, Procedūrų ir etikos komisijos. Renginyje dalyvavusius svečius maloniai nustebino Kultūros centro moterų ansamblio „Aitra“ (vadovė Laima Petkuvienė) nuostabiai atliekamos dainos. Nuoširdžiai padėkota ilgus metus filialui vadovavusiai Teresėlei Ūksienei, Loretai Kalnikaitei, Raimundei Gečienei ir kitiems.



Po šv. Mišių svečiai iš Seimo ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos filialų

(keliamo į 2 psl.)

Kengyro sukilimui – 70

Gegužės 16 d. sukako 70 metų, kai prasidėjo vienas iš didžiausių politinių kalinių sukilimų GULAGO lageriuose – Kengyro sukilimas. Kazachstano stepėse, viename iš ypatingųjų GULAGO sistemos lagerių Nr. 4, Steplage, 1954 m. buvo kalinama daugiau kaip 20 tūkst. politinių kalinių iš visos Sovietų sąjungos. Didžiąją daugumą kalinių sudarė ukrainiečiai (apie 9 tūkst.) ir lietuviai (apie 3 tūkst.). Jie buvo kalinami labai griežtomis ir alinančiomis sąlygomis, statė būsimą Džezkazgano miestą, dirbo sunkius kalnakasybos darbus vario rūdos kasyklose, plytinėse. Lageryje veikė politinių kalinių pagrindinės pasipriešinimo organizacijos, sudarytos tautiniu principu. Labai aktyvūs buvo ukrainiečiai ir lietuviai.

1954 m. gegužės 16 d. į Steplago Kengyro lagerio punktą atvežti kriminaliniai kaliniai išgriovė tvorą, skyrusią lagerio punktus, ir ėmė veržtis į moterų zoną. Paskui juos ginti moterų puolė politiniai kaliniai. Gegužės 17 d. į moterų zoną besiveržiančius kalinius sargyba paleido ugnį. Žuvo 18 kalinių, buvo sužeista 70. Žuvo du lietuviai Povilas Seikalis ir Kazimieras Šiugždinis. Kaliniai atsisakė išeiti į darbą ir pareikalavo komisijos iš Maskvos ištirti šaunamojo ginklo prieš kalinius panaudojimo atvejį. Sukilimui ėmėsi vadovauti vienas iš kalinių, rusas papulkininkis kapitonas Kuznecovas. Buvo sukurtas sukilimo komitetas su kariniu (pirmininkas G. Kelleris), saugumo (E. Slučenkovas), propagandos (J. Knopmusas) ir skundų dėl administracijos piktnaudžiavimo nagrinėjimo skyriumi. Pastarajam pirmininkavo lietuvis teisininkas Juozas Kondratas.

(keliamo į 6 psl.)

XVI RESPUBLIKINĖ POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ DAINŲ IR POEZIJOS ŠVENTĖ

LEISKIT Į TĖVYNĘ



BIRŽELIO 15 DIENĄ UTENOJE

Prie Utenos kultūros centro, Aušros g. 49

12.00 Šv. Mišios Utenos Dievo Apvaizdos bažnyčioje, Aušros g. 78

13.00 Šventinė eisena

14.00 Šventinė programa

Dalyvauja:

Lietuvos tremtinių chorai

Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų orkestras

Utenos meno kolektyvai

Aktorius Ignas Ciplijauskas

Solistai

Raminta Naujanytė-Bjelle

Eugenijus Chrebtovas

Pagrindinis organizatorius



Organizatoriai:



Partneriai:



2024 m.

Informaciniai rėmėjai:



Užsiprenumeruokite „Tremtinį“!

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos telefonu 8 700 55 400, internetu „prenumeruok.lt“.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.

1 mėn. – 4,48 Eur, 3 mėn. – 13,44 Eur, 6 mėn. – 26,88 Eur.





Visi LPKTS Šilalės filialo nuveikti darbai yra puikios komandos rezultatas

(atkelta iš 1 psl.)

Po šv. Mišių Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčioje Lietuvos valstybės himnu ir tylos minute šventinis minėjimas prasidėjo Šilalės kultūros centre. Prie partizanų paminklo ir atminties ženklų išneštos padėti gėlių puokštės. Filialo 35-erių metų veiklos kelią apžvelgė LPKTS Šilalės pirmininkė T. Ūksienė. Visas Teresėlės atsidavimas ir meilė bendražygiams taikliai atsispindi jos eilėraštyje: „Visada su Jumis, / Širdimi su visais. / Laikas užmarštinėš, / Pasilikis tik darbai. / Meile dega širdis – / Tai didžiausia garbė! / Dievas laimins kelius, / Jo palaima lydės...“

Kaip sakė T. Ūksienė, Šilalės rajone gyvenusieji buvę politiniai kaliniai, tremtiniai, partizanų, ryšininkų, rėmėjų artimieji 1989 m. vasario 11 d. susibūrė Kvėdarnoje ir įsteigė Šilalės „Tremtinio“ klubą. Tokių žmonių buvo daugiau kaip 300. Šio klubo iniciatoriai – Kęstutis Balčiūnas, Ieva Puidokienė, kunigas Antanas Saunorius. „Tremtinio“ klubo pirmininku išrinktas K. Balčiūnas, klubo tarybą sudarė: Danutė Dirginčienė, Marytė Oželienė, Ieva Puidokienė, Valentina Bargailienė, Ada Lukoševičiūtė, Danutė Maslauskienė, Bronius Pūdžiuvėlis, Eugenija Bunkienė ir Teresė Ūksienė. Klubo nariai ir rėmėjai ėmėsi įgyvendinti vieną iš svarbiausių klubo tikslų – išsaugoti Laisvės kovų istorinę atmintį. Kaip tai padaryti okupuotoje Tėvynėje? Klubo neleido registruoti, galėjo veikti tik prie esančių organizacijų. Kaip besistengė okupacinė valdžia trukdyti, kiršinti, šmeižti – patriotų sustabdyti nepajėgė.

„Kiekviename kaime, miesteliuose pradėti organizuoti žuvusiųjų Lietuvos partizanų, politinių kalinių, tremtinių minėjimai. Nuo krūmų ir medžių išlaisvinti nesunaikinti paminklai, pradėtos organizuoti tautos paminklų, atminimo ženklų atstatymai. Buvo renkami atsiminimai, registruojami buvę represuoti. Jau 1989 m. spalio 28 d. buvo pašventintas stogastulpis, žymintis Kvėdarnoje nukankintus Lietuvos partizanus. Saugumo pastatas, siekiant ištrinti atmintį, niekadėjų rankomis nugriautas 1988 m., – apie pradėtus darbus pasakojo filialo pirmininkė. – Buvęs politinis kalinys Vytautas Balčys keliavo po kaimus ir rinko nukentėjusiųjų atsiminimus ir liudijimus. Jis prisiminė kunigo Kazimiero Gasčiūno pamokslą žodžius, skatinančius nepamiršti: „Kelkite bolševikų niekšybės aikštėn, ne tik svetimų, bet ir savų, kurie dar neatsibudo ir neatsikratė bolševizmo, rodykit jiems teisybę, gėrį, ne kerštą. Manau, kad supratimu, santūrumu, gerumu ir Dievo pagalba pasieksime nepriklausomybę, tiesą ir gerovę...“

LPKTS Šilalės filialo nariams veiklos pavyzdžiu buvo 1941 m. tremtinė, Laukuvos miestelio gydytoja Dalia Grinkevičiūtė, Kęstučio apygardos partizanas Albinas Kentra-Aušra, ypač jo Laisvės kova grįžus iš lagerio. Nesustoti skatino Lietuvos partizanų kapejonas, monsinjoras Alfonsas Svarinskas. Vienas iš svarbesnių šilališkių buvusių tremtinių tikslų buvo Žemaičių apygardos štabo kovotojų, T. Ūksienės bendražygių, atminimo įamžini-

mas: apygardos pagrindžio spaudos kūrėjos ir leidėjos Irenos Petkutės-Neringos, vado pulkininko Vlodo Montvydo-Žemaičio veikla pagrindžio spaudos leidyboje, kovoje už Lietuvos laisvę, ir kitų kovotojų.

džią T. Ūksienė pasakojo: „Nuo 2009 metų vykdome Žemaičių apygardos partizanei Monikai Alūzaitei Kuličiauskienei-Aldonai duotą žodį – tęsti jos pradėtą atsiminimų ir liudijimų „Erškėčių keliu“ rengimą ir leidimą. Per 15

pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė, Jurbarko filialo pirmininkė Irina Pažereckienė su savo komanda, Telšių – Regina Chmieliauskienė su filialo nariais, Tauragės apskrities koordinatorių Jonas Varkala, Irena Montvydaitė-



Sveikinimo žodžius sako LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila ir tarybos pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė



Teresė Ūksienė gėlės iš Telšių filialo



Renginio metu Šilalės kultūros centre

Buvo sumanymas statyti Atminimo kryžių žuvusiesiems. „Iniciatyvą palaike visi LPKTS Šilalės filialo pirmininkai: Kęstutis Balčiūnas, Irena Puidokienė, Pranas Gedmontas. Jiems padėjo Tito Žymančiaus suburta komanda, kurioje aktyviausi buvo Pranas Gedmontas, Kazimieras Kalnikas, Algirdas Lučkauskas, Petras Baranauskas. Atskirai prašau visada prisiminti Zofiją Beržinytę-Baranauskienę ir jos šeimą už daugybę metų prižiūrėtas Lietuvos partizanų užkasimo vietas Šilalės pušyne ir kapus Šilalės liuteronų evangelikų kapinėse“, – sakė T. Ūksienė.

Į Amžinybę iškeliavus pirmiesiems entuziastams, atminimo kryžių Lietuvos partizanams, žeminių, bunkerų statymo, atkūrimo darbus perėmė Antanas Rašinskas ir jo suburta komanda. Per visą veiklos laikotarpį atminimo kryžiais pagerbta daugybė už Lietuvos laisvę žuvusiųjų. Pastatyta virš šimto kryžių, atminimo lentos pašventintos prie visų rajono gimnazijų. Organizuota žygiai Žemaičių ir Kęstučio apygardų partizanų takais, kuriuose laisvės kovų istoriją klausydavosi šimtai dalyvių.

Apie knygos „Erškėčių keliu“ pra-

metų išleidome 9 dalis. Ypač dėkoju Petru Dargevičiui už labai didelę piniginę paramą, padėjusią išleisti keletą „Erškėčių keliu“ dalių“.

Kaip sakė Teresėlė, visi LPKTS Šilalės filialo nuveikti darbai yra puikios komandos rezultatas. Ji nuoširdžiai dėkojo visiems nariams, rėmėjams, geradariams, LPKTS vadovybei ir valdybos pirmininkui Vladiui Sungailai, kitų filialų nariams, Lietuvos Respublikos Seimo nariams.

Renginyje dalyvavo daug garbingų svečių: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos valdybos pirmininkas Vladas Sungaila, LPKTS tarybos

Giedraitienė, LR Seimo nariai: Seimo pirmininkės pavaduotojas Paulius Saugargas, Irena Haase, Angelė Jakavonytė, prof. Valdas Rakutis, Paulė Kuzmickienė, Jonas Gudauskas, kuris yra ir TS-LKD Šilalės skyriaus pirmininkas, glaudžiai bendradarbiaujantis su Šilalės buvusiais tremtiniais.

Visi svečiai, dėkodami už prasmingus darbus Lietuvos labui ir istorinės atminties puoselėjimą, linkėjo ir toliau filialo bendruomenei nesustoti, gyvuoti, nariams stiprios sveikatos pradėtiems darbams užbaigti ir naujiems sumanymams.

„Tremtinio“ inf. ir nuotr.

Skelbimas

Birželio 15 d. (šeštadienį) 12 val. Lietuvos etnografiniame muziejuje, Rumšiškėse, fotomenininkas žurnalistas Albertas Švenčionis pristato parodą „Vilties kelias“, skirtą Gedulo ir vilties dienai. Netradiciškai meninėse fotografijose, personažų tekstuose atskleista tragiška lietuvių tautos lemtis – per Sibiro tremtis, deportacijas, kalinimus išgyventi prisiminimai, skausmo ir vilties sugrąžinti gyvenimai ir grįžimas Tėvynėn byloja dabartį ir būti, priesakus saugoti Laisvę ir Taiką. Kilnojamoji paroda iš dalies finansuojama iš LPKTS projekto „Laisvės kovų istorijai atminti“, remiamo Krašto apsaugos ministerijos. Parodos kuratorė – Dalia Poškienė, LPKTS kultūros vadybininkė, LZS narė.

Organizatoriai – brolija „Lapteviečiai“ (pirmininkas Jonas Markauskas) ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (valdybos pirmininkas Vladas Sungaila).



Įvykiai, komentarai

Pergalės pamatas – neapykanta

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Akivaizdus yra vienas dalykas – Gitano Nausėdos pergalė lėmė ne jo prezidentavimo metu nuveikti geri darbai ir pasiekimai, bet daugumos rinkėjų neapykanta konservatoriams. Tai labai liūdnas faktas, ir kažin, ar tokie pergalės „pamatai“ džiugina patį nugalėtoją... Neapykantos ištakos siekia Sąjūdžio laikus, kai pajutusi, kad valdžia sprūsta iš rankų, kolaborantų komunistinė nomenklatūra ėmėsi šmeižto, paniekos ir neapykantos taktikos prieš sąjūdininkus ir jų lyderį Vytautą Landsbergį. Deja, bet sau palankų rezultatą jie pasiekė – dažnu atveju statistinis rinkėjas vadovaujasi ne objektyviais faktais, bet prieš TS-LKD skleidžiamu negatyvu. Todėl dažniausiai TS-LKD

rinkimus pralaimi, išskyrus atvejus, kai valstybė atsiduria kritiškoje padėtyje – tuomet valstybę traukti nuo bedugnės krašto lyg tyčia tenka išrinktiems Tėvynės sąjungos kandidatams.

„Niekas nepasikeitė Lietuvos visuomenės gyvenime: vidutinybės ir prisitaikėliai dar kartą įrodė, kad šis visuomenės sluoksnis kuria „visuomenės stabilumą“. Šis sluoksnis yra neišnaikiamas kaip gūdi pelkė, nes joje nėra jokių „idėjų“, tik prisitaikymo džiugesys – „mes buvome teisūs“. Tačiau į pelkė niekada nebrenda tie, kurie kuria idėjas ir visuomenės pažangą. Kitoks rytoj visada ateina, bet ne prisitaikėlių dėka, o tų, kurie kuria ir įgyvendina naujoves,“ – štai taip įvykusius Prezi-

dento rinkimus įvertino buvusi socialdemokratė Aušra Marija Pavilionienė.

Prezidento rinkimais rinkimų maratonas tik prasidėjo – čia pat Europos Parlamento rinkimai, o rudenį – ir Seimo. Gal tik taip atrodo, bet šiame maratone kaip niekada aktyvūs kandidatai į Europos Parlamentą. Palyginti su ankstesniais EP rinkimais, šie išsiskiria užderėjusia euroskeptikų gausa: įvairūs populistiniai susivienijimai žada „sumažinti Briuselio diktatūrą“, padaryti „Europą lygią visiems“, „grąžinti ES valstybėms suverenitetą“ ir t. t. Neretai už tų euroskeptikų kyšo rusiškos ausys... Štai vienas iš jų, jau pasižymėjęs Europos Parlamente prorusiška laikysena, apie Rusijos agresiją prieš Ukrai-

ną kalba, kad tai „išprovokuotas karas“. Žinia, visas demokratinis pasaulis nuo pat pirmos šios Rusijos agresijos minutės kartojo ir tebekartoja, kad tai neišprovokuotas, neteisėtas Rusijos karas prieš Ukrainą. Kremlius gi, atvirksčiai, nuolat kartoja, kad juos Vakarai, Amerika išprovokavo šiam karui. Ir Stasys Jakeliūnas kartoja šią Kremliaus netiesą! Va kokie žmonės veržiasi į Europos Parlamentą... O mes dar stebimės, kaip čia taip atviras putinistas E. Vaitkus per prezidento rinkimus surinko daugiau nei šimtą tūkstančių rinkėjų balsų. Jei kas pamiršote, tai priminsiu, kad S. Jakeliūnas yra vienas iš Prezidento favoritų Živilės Pinskuvienės partijos kandidatas.

Patvirtintas draudžiamų į Lietuvą įvežti rusiškos ir baltarusiškos kilmės produktų sąrašas

Vyriausybė, siekdama tinkamai įgyvendinti Ribojamųjų priemonių dėl karinės agresijos prieš Ukrainą nustatymo įstatymą, patvirtino Žemės ūkio ministerijos parengtą draudžiamų į Lietuvą importuoti rusiškos ir baltarusiškos kilmės žemės ūkio produktų bei pašarų sąrašą, kuriame yra

daugiau kaip 2,8 tūkstančio įvairių produktų.

Sąrašas parengtas atsižvelgiant į žemės ūkio produktų ir pašarų įvežimo kiekį, struktūrą bei vertę. Į jį patenka 24 grupių produktai: gyvi gyvūnai, mėsa ir jos subproduktai, žuvis, pienas ir jo produktai, kiaušiniai, natūralus me-

du, negyvūninės kilmės produktai, augalai, daržovės, vaisiai, kava ir prieskoniniai, grūdai, javai, aliejus, gėrimai, tabakas ir kiti produktai.

Atsižvelgiant į detalią importo iš Rusijos ir Baltarusijos duomenų analizę bei galimą didelę žalą perdirbėjams, taip pat į viešųjų konsultacijų su

visuomene metu gautas pastabas, į sąrašą neįtraukti žemės ūkio produktai, neturintys alternatyvių importo šaltinių (kai kurie grybai, uogos, augalinės pynimo medžiagos, melasa, kai kurie pašarai gyvūnams ir kt.).

Nustatytos ribojimo priemonės jau taikomos nuo birželio 3 d.

Pritarta iniciatyvai nutraukti tarptautinę sutartį su Rusijos federacija

Vyriausybė pritarė Teisingumo ministerijos siūlymui denonsuoti tarptautinę sutartį su Rusijos federacija dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, pasirašytą 1992 m., ratifikuotą Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimu. Sutartimi siekta užtikrinti vienodą abiejų šalių piliečių ir jų teritorijose veikiančių juridinių as-

menų asmeninių ir turtinių teisių apsaugą bei plėtoti teisinį bendradarbiavimą teisinės pagalbos srityje.

Pasak teisingumo ministrės Evelinos Dobrovolskos, pakitus geopolitinei situacijai – Rusijai pradėjus beprecedentę karinę agresiją prieš Ukrainą, yra vykdomi šiuurkštūs tarptautinės teisės, įskaitant tarptautinę humanitarinę teisę, principų pažeidimai, todėl Lietuva

turi aiškiai išreikšti politinę valią ir nutraukti bendradarbiavimą tarptautinių santykių srityje su šalimi agresore.

Jau daugiau nei dvejus metus teisinis bendradarbiavimas pagal šią sutartį *de facto* nevyksta ir Lietuvos gauti teisinės pagalbos prašymai iš Rusijos nėra vykdomi, išskyrus atvejus, kai tai išimtinai ir tiesiogiai susiję su Lietuvos Respublikos piliečių interesais.

Latvija ir Estija jau yra priėmusios politinius sprendimus dėl tokio paties pobūdžio tarptautinių sutarčių su Rusija nutraukimo.

Kadangi sutarties su Rusija pratęsimas turėtų įvykti 2025 m. sausio 21 d., siekiama kuo skubiau nutraukti šią sutartį – iki automatinio jos galiojimo pratęsimo dar penkeriems metams.

LR Vyriausybės inf.

Užsienio lietuviai patys surinkinėja dronus ir žadina Europą!

Europoje gyvenantys lietuviai susibūrė į „Wings for Europe“ iniciatyvą ir surinkinėja dronus, kurie kol kas yra nepamainoma priemonė ukrainiečiams atremiant Rusijos agresiją.

Iniciatyvos „Wings for Europe“ pradininkai jau surado įvairias detalių tiekimo grandines, optimizuoja komercinių dronų surinkimo procesus, įtraukia vis daugiau prisijungiančiųjų, plečia vietas, kuriose vyksta dronų surinkimo renginiai, skaičių. Europoje gyvenantys lietuviai, kurių dauguma yra Šalių sąjungos nariai, neslepia ambicijų, kad išvysčius paramos rinkimo mastą tarp vietos lietuvių, veiklą numatoma plėsti.

„Mūsų iniciatyvos didesnis tikslas – į paramos Ukrainai ar kitai agresijai patyrusiai šaliai veiklą įtraukti ne tik užsienio lietuviams, bet ir Vakarų europiečiams, plėsti veikimo modelį toliau“, – atviravo iniciatyvos dalyvis Laurynas Gerikas.

Iniciatyva iškart sulaukė tvirto Lietuvos šalių sąjungos palaikymo patarimais, kompetencijomis ir dronų pristatymu besiginantiems Ukrainoje. „Lietuva dėl už Europos laisvę kovojančių ukrainiečių jau daro ką gali. Jeigu lietuviams užsienyje susitelkus pavyks į

šią paramą įtraukti daugiau europiečių, tai bus labai rimta ir savalaikė pagalba“, – sako Lietuvos šalių sąjungos vadovas plk. Linas Idzelis.

Į kvietimą prisijungti prie „Wings for Europe“ jau atsiliepė įmonės, organizacijos ir menininkai. „Patirtį dronų surinkinėjimo srityje Lietuvoje jau turinti įmonė „Hostinger“ padėjo su patarimais ir interneto svetainės spren-

diniais. „Kraustymo komanda“ mums padeda su logistika, o „Adikopas“ gamina „Wings for Europe“ kepuraites ir marškinėlius, kurie vėliau virs eurais dronų detalėms, – teigė iniciatyvos dalyvis Bartas Trakymas. – Žinoma menininkė Edita Suchockytė iniciatyvai padovanojo savo kūrinį – jos grafikos darbus, kaip prisiminimą ir padėką, gaus pirmieji trys šimtai skyrusiųjų

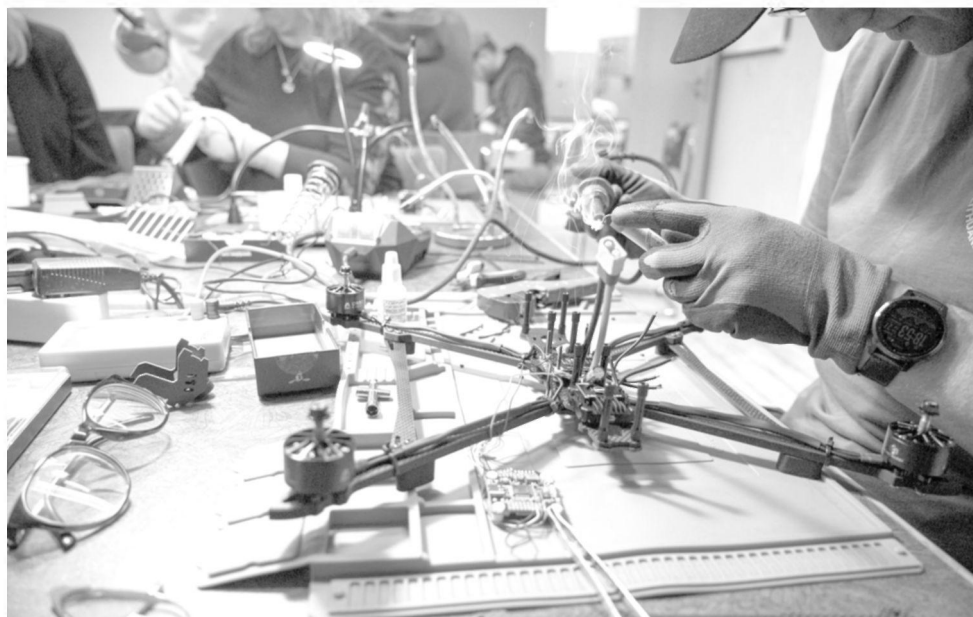
lėšų viso drono detalėms.“

„Wings for Europe“ kviečia visus vienaip ar kitaip prisidėti prie iniciatyvos.

„Nesu kariškė, bet galiu surinkinėti dronus. Dabar tai labai svarbu. Mūsų pagamintus civilinius dronus šiuo kritiniu laikotarpiu ukrainiečiai pas save paverčia tikrai vertingu įrankiu, – sakė iniciatyvos dalyvė Kotryna Vilnonytė. – Labai smagu stengtis dėl bendro tikslo ir matyti, kad mums pavyksta! Tikiuosi pritrauksime dar daugiau paramos ir rankų!“

Galintiuosius prisidėti kviečiame aukoti į „Wings for Europe“ sąskaitą Nr. LU62 0019 7655 1296 5000. Asmuo ar draugų grupė, skyrusi 300 eurų vieno drono detalėms, gaus E. Suchockytės meno kūrinį ir galės išrinkti vardą „laisvės sparnams“ – bepiločiam orlaviui. Pervedant 300 eurų ir daugiau tereikia mokėjimo pavedimo paskirtyje įrašyti savo sugalvotą drono vardą ir elektroninio pašto adresą vardinio drono nuotraukai gauti bei pašto adresą, kuriuo gausite Editos Suchockytės meno kūrinį. Daugiau informacijos „wingsforeurope.com“.

Vilnius Lifestyle ir „Vanago Lietuva“ inf. ir nuotr.



Dronų surinkimas



Ilgų gyvenimo metų linkime Leonorai Daumelytei-Jakaitienei

Prof. dr. Jonas JAKAITIS

Gegužės 27 dieną **Leonora Daumelytė-Jakaitienė-Tulpė**, Laisvės kovų dalyvė, Tauro apygardos partizanų ryšininkė, Kengyro sukilimo dalyvė, šventė **93 metų** sukaktį.



Didžiuojuosi savo tėvais – Laisvės kovų dalyviais, jų supratimu apie būtinybę ne tik visai gintis nuo sovietinės agresijos anuo, pokario laikotarpiu, su viltimi būti – būti laisvais, bet ir ginti savo savastį vardan bendro nūdienos ir ateities kartų gėrio.

Savo prisiminimų sąsiuvinyje Mama rašo: „Su nužmoginančiu lagerio gyvenimu Kengyre susipažinau 1952 m., būdama vos aštuoniolikos. Patekusi į netoli Džezkazgano įkurtą Kazachstano griežtojo režimo lagerį Kengyre supratau, kad esu itin pavojinga „liaudies priešė“, nes šiame griežtojo režimo lageryje kalėjo tik itin pavojingi „liaudies priešai“. Partizanų, ryšininkų, rezistentų tardymai, vėliau kalinių gabenimas gyvulinuose vagonuose, patirtis lageryje su menka viltimi išgyventi

įsirėžė giliai į mano sąmonę...“

Kalinimai, trėmimai visuomenėje ir šiandien suvokiami kaip vieni žiauriausių demoralizavimo, socialinio-moralinio pažeminimo ir prigimtinių normų paniekimo sovietų totalitarinio režimo nusikaltimų. Todėl „represijų aukoms, kaip nukentėjusioms nuo sovietinio 1939–1990 metų teroro, buvo sukelta sunkių psichosocialinių padarinių. Jie yra žemesnio išsimokslinimo, nes represijos sutrukdė jiems siekti numatytų profesinių ir mokslo tikslų (tyrimai rodo, kad tokių buvo net apie 83 proc.), pakenkė jų sveikatai (apie 87 proc.), dauguma per represijas neteko savo artimųjų (apie 55 proc.). Mokslinių tyrimų rezultatai rodo, kad tokie ilgalaikių tremčių ar kalinimo padariniai taip pat yra ilgalaikiai ir išlieka net praėjus dešimtmečiams po traumos. Taigi lagerius ir tremtį išgyvenę žmonės yra prastesnės sveikatos nei represijų nepatyrę asmenys... Daugelio ilgalaikio traumavimo tyrimų duomenimis, pastebima, kad apie 30–50 proc. asmenų turi potrauminio streso ar psichosomatinių sutrikimų...“ (D. Gailienė, 2005).

Dėsninga, kad kaip Leonoros Daumelytės-Jakaitienės-Tulpės sūnus šiandien Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos bendruomenėje keliu moralinio, socialinio ir kitokių teisingumo klausimus, kurie aktualūs visiems rezistencijos, Laisvės kovų dalyviams, buvusiems tremtiniams, partizanams ir visai politinių kalinių ir tremtinių bendruomenei, ir ne tik. Tai tapo akivaizdi viso pasaulio problema dėl autoritarinio režimo Rytuose nusikaltamos veiklos.

Birželio mėnesio atmintinos datos

- **1946 m. birželio 1 d.** Tauro apygardos štabo viršininku buvo paskirtas Antanas Baltūsis-Zvejys (nuo 1945 m. lapkričio 20 d. buvęs Tauro apygardos štabo Spaudos ir propagandos skyriaus viršininku ir apygardos organo „Laisvės žvalgas“ vyriausiuoju redaktoriumi).
- **1948 m. birželio 1 d.** Prisikėlimo apygardoje buvo išleistas pirmasis apygardos laikraščio „Prisikėlimo ugnis“ numeris (370 egz.). Laikraštyje buvo spausdinama partizanų poezija, mūšių aprašymai, politinės apžvalgos. Beje, visi apygardos leidiniai išsiskyrė poetišku minties dėstymu.
- **1946 m. birželio 2–3 d.** buvo sušauktas Tauro apygardos rinktinių vadų suvažiavimas. Jis vyko apygardos štabo būstinėje, Marijampolės apskrities Skaisčiūnų kaime. Suvažiavimo tikslas – toliau gerinti apygardos organizacinę struktūrą. Buvo numatyta Alytaus apskrities dalį, esančią kairiajame Nemuno krante, perduoti A apygardai. Buvo išspręstas rinktinių teritorijų klausimas: Gedimino rinktinės teritorija sumažinta, paliekant ją Lazdijų apskrities ribose, o jai priklausę Kalvarijos ir Liudvinavo valsčiai perduoti Vytauto rinktinei.
- **Birželio 3-ioji** – Sąjūdžio diena. 1988 m. birželio 3 d. buvo įkurtas Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis.
- Prieš 80 metų, **1944 m. birželio 3 d.**, keršydami už sovietų partizanų nužudytus kelis vokiečių kareivius, vokiečių esesininkai ir policininkai sudegino Trakų aps., Valkininkų valsč., Pirčiupių kaimą ir nužudė apie 120 jo gyventojų.
- **1946 m. birželio 6 d.** Tauro apygardos Geležinio Vilko štabe buvo surengtas pasitarimas. Jame dalyvavo vėl į Lietuvą atvykęs J. Deksnys, S. Stanevičius, J. Markulis, J. Lukša, A. Varkala ir kiti partizanų vadai. Šiame pasitarime J. Deksnys išdėstė savo planą – kovos centrą iš užsienio perkelti į Lietuvą (1944 m. Vokietijoje atkurtas VLIKas pretendavo atstovauti Lietuvai užsienyje egzilinės vyriausybės teisėmis), įkurti Vyriausią Lietuvos atstatymo komitetą (toliau – VLAK), o VLIKui suteikti užsienio delegatūros įgaliojimus. VLAKas turėjo tapti aukščiausiu tautos organu, vadovujančiu politinei ir karinei veiklai Lietuvoje. VLAK per kurią Lietuvoje rezidentūrą, kurią sudarė Bendro demokratinio pasipriešinimo sąjūdis (BDPS) – pagrindžio atstovai ir Generalinio karinio štabo – karinių formuočių atstovai, turėjo sujungti visą pagrindį ir jam vadovauti. Buvo nutarta, kad kol bus sukurtas VLAKas, jo funkcijas vykdys Erelio „komitetas“, o pastarasis eis pirmininko pareigas. Tokiu būdu aukščiausias rezistencijos vadovo postas atiteko saugumo agentui...

Sveikiname



Nuoširdžiai sveikiname filialo pirmininką **Algijų ČEPONĮ** jubiliejaus proga. Garbės ir gėrio žodžiai Jums skirti! Linkime sėkmės darbuose, laimės gyvenime ir stiprios sveikatos. Tegul kiekviena diena būna kupina džiaugsmo ir vilties!

LPKTS Panevėžio filialas

80-ojo jubiliejinio gimtadienio proga sveikiname buvusią tremtinę, filialo narę **Galiną OVEČKINĄ**. Linkime, kad gyvenimas būtų kupinas laimę teikiančių smulkmenų, šiltų apkabinimų, jaukių vakarų su garuojančiu arbato puodeliu ir tik geriausio linkinčių žmonių. Sveikatos bei Dievo palaimos ir Švč. Mergelės Marijos globos.

LPKTS Jonavos filialas

Ne skaičiai nulemia metus, o mūs keliai, darbai ir mintys.

Tuo, kuo praturtinam kitus, mokėdami save dalinti. Tad liki visada tokia, kokią mes mylim ir pažįstam, Su šypsena gera, jaukia ir siela sklidina jaunystės!

70-ojo jubiliejinio gimtadienio proga sveikiname buvusią tremtinę **Danutę FEDORAVICIENĘ**, linkime dar daug gražių metų, geros nuotaikos, sveikatos ir Dievo palaimos.



LPKTS Jonavos filialas

Sveikiname tremtinių anukę **Oną KAZLIENĘ 65-ojo** gimtadienio proga ir linkime neišsenkančios energijos. Lai skubančios dienos dovanoja džiaugsmą, namų šilumą, artimųjų meilę. Dievo palaimos.

LPKTS Utenos filialas

Švenčiant **Auksinį bendro gyvenimo jubiliejų**, sveikiname **Genovaitę ir Linusį ZULONUS**.

Lai Jūsų meilė auksu tviska, apkabinimai tebūna kupini širdies.

Visko, visko, kas gražu ir tikra, te gyvenimas Jums dar nepagailės...

Sveikatos ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Rokiškio filialas

Sveikiname jubiliejaus proga filialo narius:

Algimantą BUČIŪNĄ – 95-ojo,

Gentą Otiliją ŠTAUDAITE – 80-ojo,

Joną KIBILDA, Danutę KLOKMANIENĘ ir

Gediminą MAŽEIKĄ – 70-ojo.

Tegul šie metai būna dosnūs meile ir laime, saule ir duona, kupini svajonių, o svarbiausia – geros sveikatos.

LPKTS Panevėžio filialo taryba

Nuoširdžiai sveikiname filialo narius, buvusius tremtinius, gimtadienių proga:

Kostą TREČIOKĄ ir Emiliją BALTUŠIENĘ – 95-ojo,

Ireną BURČIKIENĘ – 85-ojo,

Vidutį GASIŪNĄ – 80-ojo,

Petrą AUKŠTIKALNĮ – 70-ojo,

Ireną PIPINIENĘ – 65-ojo.

Linkime daug saulėtų dienų, artimųjų meilės, stiprios sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Biržų filialas

Sveikiname skyriaus narius, birželio mėnesį švenčiančius jubiliejinus gimtadienius:

Antaną AKELĮ – 80-ąjį,

Mildą ČERNIAUSKIENĘ – 75-ąjį,

Ireną KALĖDIENĘ ir Alvą ZAGORSKAITE – 70-ąjį.

Džiaugiamės, kad esate skyriaus veikloje. Linkime sveikatos ir jėgų dar ilgai bendrauti mūsų gretose.

LPKTS Vilniaus skyrius

Padėka

Dėkojame savaitraščio „Tremtinys“ leidybai paaukojusiam Petriui Dargevičiui – 500 Eur, taip pat knygos „Atminties verpetuose“ leidybai paaukojuosiems: Sofijai Dauparienei – 100 Eur, Rimutei Onai Kadžienei – 20 Eur, Antanui Čeliauskui – 50 Eur, Aldonai Ulskienei – 50 Eur.

LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila



Ekspozatai byloja

Prisimename didžiuosius trėmimus

Dalia POŠKIENĖ

Kasmet gegužę, kai sodai puošiasi žiedais ir džiugina širdis, ne visi džiugiai prisimena prieš keliasdešimt metų žydėjusius laukus ir sodus. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos filialų nariai, buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai, prisimena ir kitiems primena patį didžiausią trėmimą „Pavasaris“. Šiais metais ši data pažymėta kitaip.

Buvę tremtiniai gerai suvokia karų, okupacijų pasekmes. Gyvename Rusijos agresijos prieš Ukrainą akivaizdoje, visomis išgalėmis remiame kovojančios šalies žmones. Jie, kaip ir kitos tautos, nukentėjo nuo sovietinio genocido. Šiais metais minima Krymo totorių tautos genocido aukų atminimo diena – 80 metų nuo to laiko, kai 1944 m. gegužės 18 d. Stalinas įsakė deportuoti Krymo totorius iš gimtojo pusiasalio į Vidurinę Aziją. Geležinkelio prekiniais vagonais buvo deportuota apie 200 000 žmonių. Nežmoniškas deportacijos aktas pareikalavo daugybės gyvybių. Per kelias dienas ištisa tauta neteko savo tėvynės. Tūkstančiai nekaltų žmonių žuvo mirties traukiniuose ir specialiose gyvenvietėse. Buvo sunaikintos ištisos šeimos.

2014 m. Rusijai okupavus Krymą, už saviorganizaciją ir karo nusikaltimų dokumentavimą užgriuvo nauja suėmimų ir įkalinimų banga. Šiai datai paminėti ukrainiečių menininkės iniciatyva organizuota paroda „Sürgünlikten“ (Tremtis). Joje – ukrainiečių dailininkų Andriy Yermolenko, Elvira Drozdova, Nikita Titov, Oleksij Kustovsky, Sergii Brylov darbai. Parodos pristatyme Elvira Drozdova parodė ištraukas iš dokumentinio filmo, ukrainiečių ir lietuvių kalba kartu su renginio vedėja Dalia Poškiene perskaitė mažametės prisiminimus apie „Juodąjį tremties kelią...“ – AFIZE. Tai pasakojimai apie deportuotus asmenis, kuriems pavyko ne tik išlikti vykstant tuo juoduoju keliu ir išgyventi atšiauriomis sąlygomis tremties vietose, bet ir sugrįžti į gimtąjį Krymą. Būtent Kryme 2004–2011 metais šie buvę tremtiniai pasidalijo savo istorijomis. Apie jų likimus kalbėjo ir renginyje dalyvavęs Totorių bendruomenės pirmininkas Kęstutis Šafranavičius. Prisiminta ir dabartis, kai pasitraukę ukrainiečiai, padedant ir mūsų menininkams, rengia parodas, akcijas, mokosi mūsų kalbos.

Kita renginio dalis – netradiciškai meninėse fotografijose, personažų tekstuose atskleista tragiška lietuvių tautos lemtis: per Sibiro tremtis, deportacijas, kalinimus išgyventi prisiminimai, skausmo ir vilties tikėjimu sugrąžinti gyvenimai ir grįžimas Tėvynėn byloja dabartį ir būti ir priesakus saugoti Laisvę, Taiką. Tai – parodos „Vilties kelias. Tremties vaikai“ pristatymas.

Parodos autorius fotomenininkas, žurnalistas Albertas Švenčionis pristato pirmąją bendro projekto su LPKTS parodos (instaliacijos) dalį. Kalbinti ir fotografuoti buvę tremtiniai byloja apie atšiauriausiose Sibiro platybėse, lageriuose, kalėjimuose įkalintas vaikystės. Viena iš parodos personažų – legendinė Irena Saulutė Valaitytė-Špakauskienė. Jai buvo trylika metų, kai su šešiolikmečiu broliu bei mama buvo ištremti į Altajų, o vėliau – prie Laptevų jūros. Apie tai, kad tėvas buvo sušaudytas Krasnojarsko srities kalėjime, I. S. Špakauskienė sužinojo tik Lietuvai atkūrus nepriklausomybę. Jo atplėšimas jė-



Fotomenininkas Albertas Švenčionis prie parodos „Vilties kelias. Tremties vaikai“



Knygos „Atminties verpetuose“ autorius Stanislovas Abromavičius (dešinėje)

ga nuo šeimos liko toks pat bausis prisiminimas, kaip ir mamos mirtis iš bado 1946-aisiais. Jos tėvas – Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris Pranas Valaitis, išėjęs į atsargą ir dirbęs vieno tarpukario Lietuvos kalėjimo viršininku, buvo sulaikytas kartu su šeima, kai atėjo šios, atskirai besislapsčiusios Šakių rajone, birželio 13-ąją perspėti apie netrukus prasidėsiantį karą. Ir kitą naktį visi buvo išvežti į Vilkaviškio geležinkelio stotį, kurioje tėvas ginkluotų kariškių jėga atplėštas nuo šeimos, o vėliau – sušaudytas.

Buvę tremtiniai, susibūrę į „Lapteviečių“ bendriją, rūpinasi 1992 m. lapteviečių pastangomis muziejuje atkurtoje Arkties tremtinių žemė – jurta. Šią šalčio žemę mena ir fotografijos stenduose muziejinėje ekspozicijoje „Laisvės kovų istorijai atminti“, kuri įrengta Kaune, LPKTS būstinėje.

Atminimo renginyje atversta ir ką tik pasirodžiusi rašytojo Stanislovo Abromavičiaus parengta knyga „Atminties verpetuose“. Joje – 25 istorijos šeimų, nukentėjusių nuo okupacijų, sovietinių lagerių, tremčių, partizaninio karo atminimo įamžinimas, nūdienos patriotinė veikla. Šioje knygoje atkurtos giminių,

sugrįžimą į okupuotą Tėvynę, kur jų laukė nauji išbandymai...

Naujoji knyga atversta dalyvaujant S. Abromavičiui, knygos herojams. Vienas jų – Laimutis Purlys – Apolnijos Mackelaitės-Purlienės (1923–2016), Didžiosios kovos, Vyčio ir Taurų apygardų ryšininkės Rugiagėlės, politinės kalinės, Kengyro lagerio sukilimo dalyvės sūnus. L. Purlys papasakojo apie savo motiną, jos prisiminimus, A. Paulavičiaus užrašytus ir išspausdintus knygoje „Kraujo upeliai tekėjo“, apie savo aktyvią veiklą Lietuvos laisvės kovų sąjūdyje ir bendrystę su Juozo Giedraičio fondo steigėju, administratoriumi ir valdybos nariu Jonu Vainiumi ir Lietuvos moksleivių įtraukimą į Tėvynės ir laisvės kovų istorijos pažinimą. L. Purlys palinkėjo, kad kiekvienas jaunas žmogus neužmirštų branginti šio laisvės kovų dalyvio gintas vertybes: tikėjimą, drąsą, ištikimybę, meilę ir pasiaukojimą tėvynei.

Dar vienas kalbintas žmogus – šaulys Alvydas Semaška. Jo tėvas – pulkininkas Jonas Semaška-Liepa (1907–1947). Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, J. Semaška tapo Lietuvos laisvės armijos kovotoju ir Šatrijos rinktinės vadu. „Žemaičių legiono“ rinktinių vadų susirinkime tuometinis majoras J. Semaška buvo išrinktas legiono vadu, kuris sujungė į vieną galingą kumštį apie 3 tūkst. laisvės kovotojų. Tačiau 1946 m. balandžio mėnesį Telšiuose buvo suimtas, o spalio 13 d. LSSR VKP(b) CK nurodymu, Telšiuose, parodomajame teisme, MVD Vilniaus įgulos karo tribunolo nuteistas mirties bausme. Alvydo Semaškos prisiminimai, vaikystės svajonės publikuotos „Tremties metraščiuose“, papasakota ir renginio dalyviams.

LPKTS eksponuojamos parodos veiks iki birželio 14 dienos, vėliau kelias į filialus regionuose, papildytos ir „įgarsintos“ bus pristatytos sąskrydyje „Su Lietuva širdy“, Ariogaloje.

Knygos išleidimą, kilnojamųjų parodų rengimą ir jų pristatymus iš dalies remia Krašto apsaugos ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Lietuvių fondas (JAV). LPKTS dėkoja prisidedantiems prie šių prasmingų darbų ir kviečia aplankyti parodas bei muziejinę ekspoziciją.

Meninis vakaras „Birželio sodas“ vėl kviečia susiburti

Birželio 14 d. (penktadienį) nuo 19 val. metų renginys „Birželio sodas“ kviečia susiburti Kauno IX forto muziejuje. Programoje – pagal autentiškus Lietuvos tremtinių atsiminimus sukurta sceninė miniatiūra ir iš širdies į širdį sklindančios dainuojamosios poezijos melodijos.

19 val. aktorės, režisierės, choreografės, poetės, Vyriausybės kultūros ir meno premijos laureatės Birutės Mar sceninė miniatiūra iš spektaklio „Ledo vaikai“. Ji sukurta pagal autorės tėvų ir kitų 1941–1956 m. Lietuvos tremtinių Sibire prisiminimus.

19.30–21 val. dainuojamoji poezija – Giedriaus Arbačiausko, Gintarės Bauerytės, Dominykos Budinavičiūtės, Roko Kašėtos ir Živilės Mackevičiūtės atliekami kūriniai.

Renginys vyks lauke, todėl rekomenduojame atsižvelgti į oro sąlygas ir pasirūpinti apsauga nuo lietaus arba saulės.

„Birželio sodas 2024“ skiriamas Gedulo ir vilties dienai, 75-osioms Lietuvos gyventojų trėmimų operacijos „Bangų mūša“ ir 70-osioms Kengyro sukilimo metinėms paminėti.

Renginio organizatorius – Kauno IX forto muziejus



Susitikimas su Lietuvos partizanu Jonu Kadžioniu-Bėda

Dr. Raimundas KAMINSKAS

Gegužės mėnesio pabaigoje Anykščiuose vyko susitikimas su buvusiu partizanu, politiniu kaliniu ir tremtiniu, Vyčio kryžiaus ordino kavaleriumi, dim. ltn. Jonu Kadžioniu-Bėda. Susitikimo metu buvo prisiminta artėjanti Lietuvos antrosios sovietų okupacijos 80-mečio sukaktis. Pokalbyje Jonas Kadžionis pasidalijo savo atsiminimais apie žmones ir įvykius kalinimo ir tremties vietose, apie sovietinės valdžios terorą ir kitus svarbius dalykus ateities kartoms Lietuvoje.

Jonas Kadžionis gimė 1928 m. sausio 29 d. Piktagalio kaime (dabar Anykščių r.) Jo tėvai Aleksas (1876–1941) ir Petronėlė Kalibataitė (1890–1977) Kadžioniai iš Žvirblėnų kaimo buvo ūkininkai. Šeimoje Jonas augo su penkiais broliais ir penkiomis seserimis. 1936–1940 m. Jonas mokėsi Pienionių (dabar Anykščių r.) pradžios mokykloje ir baigė keturis skyrius.

Antrosios sovietų okupacijos pradžioje 1948 m. pavasarį ištrėmus tėvus, vengdamas tarnybos sovietinėje kariuomenėje, Jonas Kadžionis 1948 m. gegužės 25 d. tapo partizanu. 1948–1949 m. buvo LLKS Algimanto apygardos Šarūno rinktinės Butageidžio kuopos Tigro būrio partizanas, pasirinkęs Bėdos slapyvardį. Nuo 1949 metų lapkričio pradžios Jonas buvo ir Butageidžio kuopos vadas, kai tuo metu aktyvi ir ginkluota partizaninė kova šiose apylinkėse baigėsi.

1949–1953 m. J. Kadžionis-Bėda buvo Laisvės rajono kovotojas, išsilaukęs tarp trijų paskutinių šio rajono partizanų, gyveno slapstydamasis miško bunkeriuose, Kavarsko-Dabužių-Traupio apylinkėse.

1953 m. gegužės 22 d. J. Kadžionis-Bėda kartu su žmona partizane M. Gedžiūnaite-Kadžioniene-Sesute suimto partizano Mykolo Janulio-Tautvydo buvo apgaule įviliotas į pasalą prie Put-



Raimundas Kaminskas, Algirdas Petrusevičius ir Jonas Kadžionis

riškių kaimo (dabar Anykščių r.) ir sovietų agentų-smogikų suimtas. 1953 m. rugsėjo 12 d. SSRS Pabaltijo karo tribunolas jį ir jo žmoną nuteisė 25 metus kalėti ir 5 metams tremties. 1954 m. vasario 2 d. jis buvo išgabentas į bausmės atlikimo vietą sovietinėje Rusijoje.

Jonas Kadžionis, atsisakęs prašyti malonės ar prisipažinti, buvęs suklaidintas, kalėjo visą jam skirtą 25 metų bausmės laiką. Iš pradžių 1954–1958 m. jis buvo laikomas Kamyšlage (Omsko sritis), kur dirbo medienos apdirbimo fabrike. 1958–1961 m. jis buvo kalintas Oziorlage (Irkutsko sritis), statė naftos perdirbimo gamyklą Taišete. Vėl perkeltas 1961 m. lapkričio 17 d., 1961–

1972 m. J. Kadžionis buvo kalinamas Dubravlage – 11, 7 ir 17 Mordovijos lageriuose, 1972–1978 m. kalėjo Uralo lageryje Kučino 36 (Čiusovojaus r., Permės sritis), dirbo lentpjūvėse.

1978 m. gegužės 23 d., atlikęs bausmę, buvo paleistas iš lagerio. Jis grįžo į Lietuvą, apsigyveno pas žmoną Pajūryje (Šilalės r.), dirbo Pajūrio bažnyčios valytoju. Sovietų okupacinės valdžios persekiojamas, Jonas kiek laiko slapstėsi, paskui buvo apkaltintas veltėdžiavimu ir 1983 m. buvo ištrėmtas į Kaliningrado sritį (Rusija), ten dirbo lentpjūvėje, kol 1989 m. išėjo į užtarnautą poilsį.

1989 m. kovo mėn. J. Kadžionis

gavo teisę grįžti ir gyventi Lietuvoje. Skaudvilės (Tauragės r.) parapijos klebono kun. Jono Kaunecko, vėliau Panevėžio vyskupo, pakviestas, 1989–1992 m. gyveno Adakave (Tauragės r.), paskui persikėlė į savo tėviškę ir nuo 1992 m. gyveno Bebrūnuose (Anykščių r.), o vėliau įsikūrė Anykščiuose. Su žmona užaugino sūnų Antaną.

1998 m. balandžio 14 d. J. Kadžionis buvo pripažintas Lietuvos kariu savanoriu, 1998 m. gegužės 13 d. jam buvo suteiktas dim. leitenanto laipsnis.

Jono Kadžionio iniciatyva, įrengtas memorialas žuvusiems Traupio apylinkių laisvės gynėjams atminti Klaibūnuose (2002 m.), paženklintos kelios partizanų kovų, žūties ar palaidojimų vietos Kavarsko apylinkėse. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras parengė ir išleido J. Kadžionio-Bėdos prisiminimų knygą „Per skausmo pelkes“ (2020 m., antrasis pataisytas leidimas – 2021 m.).

Jonas Kadžionis yra apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino 3-iojo laipsnio ordinu – Komandoro kryžiumi (1998 m.), Lietuvos nepriklausomybės medaliu (2000 m.), Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu (2000 m.), Lietuvos krašto apsaugos sistemos lygmenis Generolo Jono Žemaičio medaliu. Jonas Kadžionis yra vienas iš septynių Lietuvos partizanų (kartu su Jonu Abukausku, Vytautu Balsiu, Jonu Čepioniu, Bronislovu Juospaičiu, Juozu Jakavoniū ir Juozu Mociumi), kuriems LR Seimas paskyrė Laisvės premiją (2019 m.).

Kengyro sukilimui – 70

(atkelta iš 1 psl.)

Gegužės 27 d. deryboms su kaliniams iš Maskvos atvyko SSRS VRM pavadootojas S. Jegorovas, GULAGO viršininkas I. Dolgichas ir kalinimo vietų valdybos prie SSRS prokuratūros viršininkas A. Vavilovas. K. Kuznecovas išdėstė kalinių reikalavimus: panaikinti ypatingąjį lagerio režimą, iširti neteisėtus šaunamojo ginklo panaudojimo prieš kalinius atvejus; sumažinti bausmę kaliniams, nuteistiems 25 m. lagerio, paleisti iš tremties jų šeimas; sutrumpinti darbo dieną iki 8 val., už darbą mokėti tokį patį atlyginimą kaip ir laisvai samdomiems darbuotojams, peržiūrėti užskaitų sistemą, apriboti lagerio administracijos galimybes skirti drausmines nuobaudas; į lagerį pakviesti atvykti SSKP CK prezidiumo nari arba CK sekretorių.

Komisija sutiko su dalinėmis nuolaidomis: panaikinti ypatingąjį režimą, peržiūrėti užskaitų sistemą, sutrumpinti darbo dieną. Kalinių tai netenkino. Sukilimo komitetas organizavo lagerio valdymą ir pasiruošimą galimam puolimui. Lageris išsikėlė vėliavą su raudonu kryžiumi ir pusmėnuli baltame fone, paskelbė šūkį – „Laisvė arba mirtis“.

Kiekvienam lagerio punktui buvo paskirti pasipriešinimo štabo viršinininkai, atsakingi barakų, sekcijų ir brigadų vadai. Nustatyti kontroliniai postai ir budėjimo grafikai. Organizuota ginklų gamyba. Iš turimų lageryje medžiagų, darbo įrankių buvo gaminamos

ietys, peiliai, kirviai, savadarbiai pistoletai, granatos. Propagandos skyrius ruošė skrajutes, jas platino ne tik lagerio viduje, bet ir stengėsi išplatinti už lagerio ribų. Sukonstravo radijo mazgą, nutraukus elektros tiekimą lageriui,



Dr. Raimundas Kaminskas, Valerijonas Senvaitis, Vladas Sungaila prie sukilimui skirtos parodos

kaliniai pasigamino generatorių. Lietuviai aktyviai dalyvavo sukilime. Daugiausia ėjo sargybą budėdami paskirtuose postuose, gamino ginklus, barikadas, dirbo propagandos skyrių rašydami skrajutes, ėjo K. Kuznecovo asmens sargybinių pareigas, buvo ryšininkai tarp tautinių grupių. Tai Kostas Masulionis, Henrikas Jatautis, Bronius Valaitis, Antanas Maziliauskas, Stasys Mačiulis, Jonas Vabalas, Mikas Klusas,

Vytautas Kriščiūnas, Pranas Vaičaitis, Antanas Petrikonis ir kt. Keturiasdešimt dvi dienas Kengyro kaliniai turėjo savo savivaldą, laikė lagerio teritoriją neįsileisdami lagerio administracijos ir gyveno, kaip jie patys vadino, „laisvoje

plytas, savadarbes granatas. Bet kova buvo nelygiavertė. Sukilimas buvo numalšintas. Oficialiais duomenimis iš karto žuvo 37 kaliniai, vėliau dar 9 nuo sužeidimų mirė, sužeisti 106. Žuvo lietuviai Balys Leipus, Stasys Daraškevičius, Kazys Rindeika, Vytautas Markevičius. Po tanko vikšrais papuolė Vladas Miliūtė, kurią per stebuklą išgelbėjo lagerio daktarai. Sukilimo komiteto nariai buvo areštuoti ir teisiami. K. Kuznecovas nuteistas mirties bausme, vėliau už bendradarbiavimą su tardytojais nuosprendis pakeistas į 25 m. lagerio. Kitiems sukilimo vadovams E. Slučėnkoviui, J. Knopmusui, G. Kelleriui, V. Riabovui, V. Ivaščenkai, V. Skirukui paskirta mirties bausmė. J. Kondratas nuteistas papildoma 10 m. lagerio bausme. 400 aktyviausių sukilimo dalyvių išvežti į uždaro tipo kalėjimus, apie 1000 kalinių etapuoti į Magadano ir Irkutsko sričių lagerius.

Nors sukilimas buvo žiauriai numalšintas, kaliniai parodė, kad net ir sunkiomis sąlygomis jie sugebėjo pasipriešinti. Tai buvo politinių kalinių laisvėje pradėtos kovos prieš okupaciją ir totalitarizmą tąsa. Jie sudrebino GULAGO sistemą iš pamatų. Po sukilimo buvo panaikinti ypatingieji lageriai, sušvelnintas kalinimo režimas, pagerintos darbo ir kalinimo sąlygos. Imta peržiūrėti politinių kalinių bylas. 1956 m. pradėta masiškai paleisti politinius kalinius iš lagerio.

LGGRTC inf.



Partizanų kovų puslapiai

Paminėtos Kalniškės mūšio 79-osios metinės

Gintaras LUČINSKAS

Praėjo 79-eri metai nuo dienos, kai Kalniškės miške įvyko vienas didžiausių Lietuvos partizanų mūšių prieš sovietinius okupantus. Ta proga gegužės 18 d. Kalniškėje, mūšio vietoje, vyko iškilmės, skirtos žuvusiems didvyriams pagerbti ir dar kartą prisiminti Lietuvos kovų už laisvę ir Kalniškės mūšio istoriją. Renginio pradžioje visi jo dalyviai jungėsi į bendrą maldą. Šv. Mišias už kritusius Kalniškės mūšyje partizanus bei Lietuvos laisvę aukojo Lazdijų Šv. Onos parapijos klebonas, dekanas Nerijus Žvirblys.

„Laisvė tai trapi vertybė, kurią turime nuolat puoselėti ir saugoti“, – kalbėjo sveikindama susirinkusiuosius Lazdijų rajono savivaldybės merė Ausma Miškinienė. Ji kvietė niekuomet nepamiršti, kaip sunkiai buvo iškovota Lietuvos laisvė, už kurios išsaugojimą šiandien kiekvienas esame atsakingas.

KASP kariai savanoriai atliko 3 Garbės salves. Prie paminklo buvo padėtos gėlių puokštės, uždegtos atminimo žvakelės. Meninę-patriotinę programą atliko Lazdijų kultūros centro bei meno mokyklos atlikėjai. Šventės dalyviai buvo vaišiniai kariška grikių koše ir arbata.

Prisiminkime dar kartą šio mūšio istoriją. 1945 m. gegužės 16 d. Kalniškės miške įvyko vienas pirmųjų ir didžiausių partizanų mūšių su NKVD kariuomene. Turėję viltį atkurti nepriklausomą Lietuvą, į kovą stojo vyrai iš Didžiosios Kirsnos, Rudaminos, Šeštokų, Šventežerio, Simno, Krosnėnų, Atesnykėlių ir Krosnos, keli – iš Kalvarijos apylinkių. Kalniškės miške ir jo apylinkėse buvo susitelkę apie 100 ginkluotų partizanų junginys, kuriam vadovavo Lietuvos kariuomenės ulonų puskarininkis Jonas Neifalta-Lakūnas, jam talkino Aleksandras Padimanskas-Šarūnas. Prieš partizanus buvo sutelktos maždaug 1000 NKVD kariškių pajėgos. Partizanai mūšiui pasirinko aukščiausiai iškilusią kalvą, joje pasirošė žiedinei gynybai ir išsidėstę skyriais laukė pirmosios priešos atakos. Priešas, jausdamas savo jėgų pranašumą, drąsiai kilo į mūšį.

Kalniškės mūšis, prasidėjęs auštant, baigėsi temstant. Mūšyje žuvo 44 partizanai, kitiems pavyko prasiveržti ir pasitraukti. NKVD pajėgų nuostoliai – keli šimtai nukautųjų ir sužeistųjų. Mūšyje narsiai kovėsi ir junginio vado žmona Albina Neifaltienė-Pušelė, kuri taiklia rankinio kulkosvaidžio ugnimi padarė priešui daug nuostolių, tačiau ir pati buvo pakirsta priešos kulkos. Reikia pažymėti, kad po mūšio apylinkėse siautė raiti enkavėdai, todėl buvo at-



Prie paminklo 44 žuvusiems Laisvės kovotojams



Lazdijų rajone, Kalniškės miške, buvusio mūšio vietoje

vejų, kad net ir sėkmingai išėję iš miško kai kurie partizanai žuvo ar pateko į nelaisvę būtent šioms mobilioms baudėjų grupėms. Lietuvos SSR NKVD Alytaus apskrities skyriaus viršininkas plk. Lisovskis, pranešdamas Lietuvos SSR NKVD komisariui Juozui Bartaišiūnui apie šias kautynes, taip įvertino

partizanus: „Jie buvo nesutaikomi liaudies priešai ir su ginklu rankose kovėjo „už laisvę ir nepriklausomą Lietuvą“. Nors artėjo paskutinės gyvenimo minutės, nė vienas iš banditų nemetė kovos lauko, kovojo iki sunaikinimo“.

Tiek 1945 m. gegužę vykusiame Kalniškės mūšyje, tiek ir 1945 m. bir-

želį vykusiose Varčios kautynėse, partizanai patyrė didelių nuostolių, nors ir buvo neblogai įsitvirtinę (ypač Kalniškėje). Šie ir kiti mūšiai parodė, kad pozicinio karo prieš daug judresnius ir gausesnius priešų pulkus laimėti neįmanoma, todėl 1945 m. pabaigoje ne tik Pietų Lietuvoje, bet ir kitur buvo pereita prie tikro partizaninio karo taktikos, kai veikiama nedidelėmis 5–10 žmonių grupelėmis, sudavus smūgį greitai atsitraukiama, rengiamos pasalos ir pan.

Mūšyje žuvusių partizanų palaikai buvo išvilkti ir sumesti pamiškėje prie kelio. Rytojaus vakarą arkliais ir sunkvežimiais sribai gabeno kruvinus, kulkų ir granatų sužalotus partizanų kūnus. Jie buvo suguldyti Simno miestelio turgaus aikštėje ant grindinio ir gulėjo ten keletą dienų. Aplink vaikščioję sribai stebėjo, kaip reaguoja atėjusieji. Vėliau partizanų kūnai sumesti į Simno ežero pakrantėje buvusią aviacinės bombos išmuštą duobę ir užkasti. 1989 m. partizanų palaikai buvo atkasti ir iškilmingai perlaidoti Simno kapinėse. 1990 m. Kalniškės mūšio vietoje žuvusiems partizanams pastatytas paminklas (autorius J. Nevulis). Kasmet čia statomi paminklai, kryžiai ir koplytstulpiai. Partizanų giminės, artimieji, buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai, Laisvės kovų dalyviai ir geros valios žmonės stengiasi, kad čia stovėtų 44 atminties ženklai. Partizanų atminimui čia pasodinti 44 ažuolai.

Všį „Lazdijų turizmo informacijos centras“ yra parengęs maršrutą „Kalniškės mūšio pažintinis takas“, aplankant buvusią partizanų stovyklos vietą, pirmines ir antrines mūšio pozicijas bei memorialą.

Nors Kalniškėje žuvo daug drąsių Lietuvos gynėjų, pats mūšis yra neabejotina pergalė, atnešusi sovietų kariškiams didelių nuostolių. Kalniškės mūšis kėlė visos Lietuvos partizanų kovos dvasią, o vėlesnėms kartoms ilgais sovietinės okupacijos metais padėjo išsaugoti lietuvišką tapatybę. Kiekvieno lietuvių pareiga yra išsaugoti Lietuvos laisvės kovotojų ir Kalniškės mūšyje žuvusių didvyrių atminimą, perduoti jį ateities kartoms.

Skelbimai

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kauno filialas kviečia paminėti Gedulo ir vilties dieną. **10 val.** šv. Mišios Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje. **11 val.** minėjimas ir koncertas LPKTS salėje. **12 val.** tylos minutė.

Kviečiame dalyvauti!

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos buveinėje (Laisvės al. 39, II a., Kaune) veikia projekto „Už saugią ir tvarią bendruomenę“ Meno terapijos programos dalyvių paroda „Fraktalai“ (programos vadovė menininkė Rimutė Balnienė).

Projektą finansuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Skelbimas

Birželio 15 d. (šeštadienį) 10 val. Rumšiškėse, Liaudies buities muziejaus Aristavėlės dvare, prasidės 36-asis Lietuvos politinių kalinių bendrijos „Kolyma“ suvažiavimas. Darbotvarkė: šv. Mišios, metinė valdybos ataskaita, veiklos aptarimas, popietė ir meninė dalis. Dalyvių registracija nuo 10 val.

Kviečiame dalyvauti visus Rusijos „Dalstroj“ sistemos (Kolymoje, Čiukčioje ir Jakutijoje) lageriuose bei tremtyje buvusius žmones, jų šeimos narius ir artimuosius, visus besidominčius Kolymos lagerių tema.

Daugiau informacijos tel. +370 685 76 840 (Sigitas), +370 652 79 676 (Regina) ir +370 616 08 347 (Gintaras), interneto svetainėje www.kolyma.lt ir „Facebook“ puslapyje „Lietuvos politinių kalinių bendrija „Kolyma““.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga
Įmonės kodas 300032645

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218
El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com
El. p. lpkts@lpkts.lt

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Spausdino
spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai. Tiražas 800 egz.
Kaina 1,00 euras.



Kariai – mūsų visuomenės dalis

Laima KRAUKŠLIENĖ

Minint 80-ąsias Lietuvos partizanų laisvės kovos pradžios metines, Partizanų pagerbimo, Lietuvos kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos šventės proga Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Marijampolės filialo nariai, pirmininko Rolando Raibikio iniciatyva, dalyvavo šv. Mišiose už Lietuvos kariuomenę, partizanus ir Laisvės gynėjus Marijampolės Šv. Arkangelo Mykolo mažojoje bazilikoje.

Pagerbiant žuvusius partizanus, padėta gėlių, uždegta žvakutė prie Kopyltėlės, esančios Vytauto gatvėje

šalia pastato, kuriame 1944–1953 m. veikė NKVD-MVD-MGB Marijampolės valsčiaus poskyris ir stribų bū-

tinė, niekintų ir užkastų 1944–1953 m. žuvusių Tauro apygardos partizanų bei pastate nukankintų suimtų Tauro apygardos partizanų, jų ryšininkų ir rėmėjų, civilių gyventojų atminimui. Taip pat ir prie paminklo „Tauro apygardos partizanams, žuvusiems už Lietuvos

laisvę 1944–1955 m.“, o ir naujosiose Marijampolės miesto kapinėse prie memorialo žuvusiems partizanams ir jų motinoms atminti.

Lietuvos kariuomenės paskelbtas šūkis šiai dienai „Mes – tai Jūs“ pažymi, kad karys yra mūsų visuomenės dalis, kad jam svarbu, kokia bus Lietuvos ir kiekvieno iš mūsų ateitis, o visuomenės palaikymas yra didžiulė motyvacija.



Prie kopyltėlės atidengtos 1991 m. birželio 14 d. (architektas Z. Galadauskas)



Prie paminklo „Tauro apygardos partizanams, žuvusiems už Lietuvos laisvę 1944–1955 m.“ atidengto 2003 m. lapkričio 21 d. (skulptorius Alfonsas Ambraziūnas, architektas Arūnas Lukoševičius)

Laisvės kovų atmintis Kušlių miške

Dangira KAULINIENĖ

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Utenos filialo nariai Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną pradėjo Užpalių bažnyčioje šv. Mišiomis už žuvusius partizanus bei tremtinius. Po šv. Mišių žmonės rinkosi Kušlių miške, Utenos rajone, prie žuvusiems partizanams atminti paminklo, pastatyto praėjusių metų gegužės 20 dieną. Prie LPKTS Utenos filialo narių prisijungė ir žygeiviai, vadovaujami gido Giedriaus Indrašiaus. Jie buvo pasirinkę maršrutą „Kušlių miško ir Dvarašilio partizanų takais“. Renginį vedė Užpalių kultūros namų vadovė Birutė Minutkienė.

Kalbėjusi LPKTS Utenos filialo vadovė Jarūnė Kandratavičienė priminė, kad praėjusiais metais dar buvo gyvas liudininkas Martynas Rožė. Deja, šiais metais jo jau nebeturime.

Kasdami bunkerį, partizanai visą smėlį, kad nesimatytų pėdsakų, nešė į ežerą. O įėjimas į bunkerį buvo tarp pušų pasodinta eglutė ir per jos kelmą buvo galima patekti į bunkerio vidų.

Užpalių seniūnas pasidžiaugė, kad ši vieta tapo žinoma ir lankoma. Gal-

būt niekas ir nebesitikėjo, kad po 72 metų bus pastatytas paminklas partizanų atminimui. Seimo narys Edmundas Pupinis padėjo gėlių prie paminklo, Utenos vicemeras Rimantas Dijokas uždegė žvakutę. Abu kalbėjusieji sakė, kad laisvė nėra savaimė aiški duotybė, ją turime puoselėti, saugoti, vertinti. Partizanų įnašas į mūsų laisvę yra didelis. Žinoma, fiziškai partizanai buvo sunaikinti, bet jų idėjos nebuvo nei užmirštos, nei sunaikintos.



Iš kairės: Irmantas Kandratavičius, Vladas Kisielius, Stepas Stukas



Utenos kultūros skyriaus vadovė Jūratė Brasiūnienė sakė, kad jos šeimai pavyko išvengti tremties, tačiau ne daug yra šeimų, kurios išvengė rusiško teroro.

Po minėjimo visi rinkosi Galvydžių senojoje sodyboje, iš kur kilusi ir mūsų filialo vadovė Jarūnė Galvydytė-Kandratavičienė. Dar ilgai susirinkusieji bendravo, dalijosi prisiminimais iš tremties: kas prisiminė Stalino mirtį ir stipriai gaudžiančias sirenas, kas alinontę gyvuliniu traukiniu, kas sunkų alinantį darbą ar skaudžias asmenines akimirkas.

Norėčiau prisiminti rašytojo, kritiko ir publicisto Broniaus Krivicko žodžius, kad mirties baimę įveikia garbė ir gėdos jausmas. Laisvė ir nepriklausomybė karo Europoje kontekste įgauna didelį svorį mūsų suvokime, kas yra laisva ir nepriklausoma Lietuva.